

INSTITUT ZA HISTORIJU RADNIČKOG POKRETA
HRVATSKE*Ivan Jelić*

Zanimanje za povijest radničkog pokreta — pod kojim se uobičajenim pojmom u našoj historiografiji razumijeva znatno širi i složeniji sadržaj, od prvih početaka radničkog pokreta i razvoja socijalističke ideje do povijesti komunističkog pokreta, narodnooslobodilačke borbe i socijalističke revolucije — potječe u nas, može se reći, već od oslobođenja zemlje, ali širi znanstveni interes, koji bi se temeljio na odgovarajućoj institucionalnoj podlozi, postoji u stvari tek prije nešto više od jednog desetljeća. Glavno obilježje tom zanimanju u prethodnoj etapi, koje, dakle, teče s prvim godinama života socijalističke Jugoslavije, daju uglavnom memoarski i publicistički zapisi te prvi pokušaji objavljivanja izvorne građe. Time je bez sumnje učinjen značajan napor u popularizaciji povijesti radničkog pokreta, s težnjom da se pridonese širem i dubljem aktualnom spoznavanju povijesne uloge onih pokretnih snaga koje su bili glavni nosioci duboke društvene preobrazbe što je nastala u povijesti jugoslavenskih naroda i narodnosti. Spomenuti napori bili su uz to i uvod u sve širu akciju za sakupljanje dragocjene izvorne građe. U tom je osobiti poticaj dolazio od Centralnog komiteta i republičkih rukovodstava SKJ, te SUBNOR-a, koji su postavili i prve temelje određenoj institucionalnoj podlozi za daljnji rad. Novoosnovani arhivi za historiju radničkog pokreta imali su prvenstveno zadaću da budu organizatori sustavnog rada na sakupljanju i sređivanju različite arhivske i druge građe, relevantne za proučavanje radničkog pokreta. Te su ustanove učinile ponešto i u objavljivanju građe, ali su svakako imale najviše zasluga što su pokrenule živ interes za povijest radničkog pokreta širom čitave Jugoslavije.

Svakako su poseban momenat u toj početnoj etapi činile prve cjelovitije političke ocjene historijskog razvoja radničkog pokreta, s težištem na prikazu Komunističke partije i revolucije, a koje su se, među ostalim, temeljile i na konzultaciji izvorne građe. To su u prvom redu Titov referat na Petom kongresu KPJ, srpnja 1948, i referati što su slijedili na republičkim kongresima KPJ. S druge strane, tek su rijetki pojedinci pokazivali interes za znanstveno istraživanje pojedinih pojava ili važnijih pitanja i događaja iz povijesti radničkog pokreta, ali je i takav izuzetan interes imao svoje značenje jer je krčio put budućem sustavnom radu.*

Kada se potkraj pedesetih i na početku šezdesetih godina pristupilo osnivanju znanstvenih ustanova, historijskih instituta, s ciljem da postanu nosioci znanstvenog rada na području novije povijesti, onda je dotadašnji interes za

tu problematiku dobio i svoju organizacionu osnovicu. Počeli su se stvarati znatno povoljniji uvjeti za sustavan istraživački rad i odgoj novoga znanstvenog kadra.

Među tim ustanovama osnovan je 25. rujna 1961. u Zagrebu Institut za historiju radničkog pokreta (od god. 1965: Institut za historiju radničkog pokreta Hrvatske). Osnivači Instituta su bili Izvršni komitet CK SK Hrvatske i Glavni odbor SSRN Hrvatske, a u njegov sastav je ušao Arhiv za historiju radničkog pokreta (nastao 1956, iz dotadašnjeg Historijskog odjeljenja CK SKH).

Osnivanjem Instituta dotadašnji je interes za povijest radničkog pokreta dobio i svoju znanstvenu osnovicu, preko koje se uključivao u organizacioni krug hrvatske historiografije. Institut je inače utemeljen u trenutku koji je obilježavao vidljivo nezadovoljstvo znanstvenih radnika povjesničara u Hrvatskoj s načinom organizacije njihove djelatnosti. Već i to može posvjedočiti kako je dočekan Institut, čije je rukovodstvo s prvim koracima nagovještavalo opsežne i ambiciozne ciljeve, a vrlo malo se obaziralo na stvarne mogućnosti koje su postojale.

Pred Institut su postavljeni ovi osnovni programski zadaci: 1. proučavanje povijesti radničkog pokreta, SKJ-e, NOB-a i socijalističke revolucije u Hrvatskoj; 2. organiziranje znanstvenog istraživanja razdoblja od 1945, tj. razdoblja socijalističke izgradnje; 3. proučavanje osnovnih pitanja nacionalne i opće povijesti koja su uže povezana sa historijom radničkog pokreta i suvremenom poviješću naroda SFRJ; 4. objavljivanje izvorne građe s područja njegova znanstvenog interesa; 5. objavljivanje rezultata znanstvenoistraživačkog rada; 6. odgoj i podizanje znanstvenog i stručnog kadra u oblasti djelatnosti Instituta te razvijanje vanjske suradnje (Putovi revolucije, 1-2, 1963, 511-513). Tako postavljeni zadaci Instituta jasno su određivali njegovu razvojnu liniju s pretpostavkom da im se u ostvarivanju pristupa s potrebnim realizmom i znanjem. Ubrzo se, međutim, pokazalo da takva realizma nema te da su organizacija i razvijanje znanstvenog rada u Institutu dobili u prvom redu pečat diletantskih pogleda i osobnih ambicija rukovodećih ljudi, u prvom redu direktora Franje Tuđmana. Takva politika je uskoro urodila štetnim posljedicama, pokazujući jasno da je znanstvena djelatnost Instituta zamišljena na očigledno nesolidnoj osnovici. Nju su obilježavali: nedostatak odgovarajućih kriterija u izboru mladih suradnika za znanstveni rad; nedostatak potrebnog znanstvenog vodstva; određivanje zadataka koji po opsegu i sadržaju ne odgovaraju načelima organizacije znanstvenog rada i uzrastu, tj. kvalifikaciji tadašnjeg kadra. U Institutu se dakle nisu stvarali bitni uvjeti za sustavni znanstveni rad koji bi omogućili da se od mladih suradnika početnika odgaja potrebni znanstveni kadar. Dakako da takav razvoj Instituta nisu mogli očekivati ni njegovi osnivači ni bilo tko zainteresiran za napredak povijesne znanosti u Hrvatskoj.

Ambicioznost i nerealnost u planovima rukovodilaca Instituta već od početka se vidljivo ogledala u njegovoj organizacionoj strukturi. To se u prvom redu odnosilo na organizaciju Znanstvenog odjela, kao glavne jedinice Instituta, i Centra za znanstvenu dokumentaciju. U sklopu Znanstvenog odjela, u koji se ubrzano primalo brojne suradnike početnike bez potrebnog uvažavanja osnovnih kriterija za podizanje znanstvenih kadrova, težilo se

istovremeno organizirati sekcije za realizaciju svih naprijed istaknutih programskih zadataka. Tako su pored tri glavne sekcije za istraživanje povijesti radničkog pokreta po osnovnim vremenskim razdobljima (do 1918, 1918-1941, 1941-45) osnovane i druge jedinice: sekcije za istraživanje razdoblja socijalističke izgradnje, sekcija za socijalizam u suvremenom svijetu, te »studijske grupe« za ekonomsku povijest, za kulturnu povijest i za povijest marksističke misli. U organizaciji Centra za znanstvenu dokumentaciju nije se nikad mogla definirati njegova zadaća, putem koje bi ispoljavao pravi smisao svog postojanja u Institutu. Njegova djelatnost se poglavito svodila na priređivanje odgovarajuće dokumentacije za pojedine suradnike istraživače, čime su se prvenstveno koristili pojedini rukovodioci u osobne svrhe.

Znanstvenoistraživački rad u Institutu počeo se konkretnije planirati od početka 1964, kad su prvi put bile određene teme, tj. područja istraživanja za svakog pojedinog suradnika u Znanstvenom odjelu. Međutim, to je planiranje znanstvenih zadataka bilo potpuno nerealno, tj. neprimjerno kadru i vremenskim rokovima, a gotovo potpuni nedostatak kvalificiranog znanstvenog vodstva pogotovu je otežavao uspješan razvoj Instituta kao znanstveno-istraživačke ustanove. Pokušaji u početku da se u organizaciju znanstvenog rada Instituta uključe u većem broju poznati i iskusniji znanstveni radnici izvan Instituta, pretežno sa Filozofskog fakulteta u Zagrebu, nisu urodili uspješnijom suradnjom jer je ona bila ubrzo zakočena različitim osobnim postupcima direktora Instituta, koji nisu prinosili stvaranju poželjne atmosfere za obostrane zajedničke napore. Istovremeno se težilo razvijanju i što šire vanjske suradnje koja bi ponijela dio tereta u ostvarivanju postavljenih istraživačkih zadataka. Premda je takav pristup u načelu bio sasvim ispravan i premda se vanjska suradnja Instituta razvila u znatnom opsegu, ipak je i ona urodila štetnim posljedicama i slabim rezultatima, jer je također bila neispravno organizirana, uključujući pretežno različite suradnike, koji s obzirom na svoju profesiju, nisu bili kvalificirani za izvršenje preuzetih poslova.

Izdavačka djelatnost Instituta bila je pravo ogledalo karaktera njegova rada. Zamišljena također veoma ambiciozno (planirano nekoliko zasebnih biblioteka), ona je poglavito obuhvatila izdanja vanjskih suradnika Instituta, koja najvećim dijelom nisu bila znanstvena značaja (D. Grgurević, Devetnaesta sjevernodalmatinska divizija, 1964; J. Petričević, Ivo Lola Ribar, 1964; Đ. Kosanović, Ekonomskopolitička delatnost narodne vlasti u toku narodnooslobodilačke borbe, 1964; M. Bekić — I. Butković — S. Goldstein, Okrug Karlovac 1941, 1965; B. Stojavljević, Prodiranje kapitalizma na selo (1919-1929), 1965; J. Cazi, Nezavisni sindikati (1921-1929), knj. II, 1964, knj. III (u dva sveska); 1967; Prilozi za ekonomsku povijest Hrvatske, zbornik radova, (1967), dok je unutrašnjih suradnika izdana samo jedna samostalna edicija (F. T u đ m a n, Okupacija i revolucija, dvije rasprave, 1963). Svakako je u tom pogledu najpozitivniji bio dobar početak u kritičkom izdavanju građe (Zemaljsko antifašističko vijeće narodnog oslobođenja Hrvatske, zbornik dokumenata 1943, 1964; Politički vjesnik — Vjesnik radnog naroda 1940-1941, 1965).

God. 1963. Institut je pokrenuo periodičnu publikaciju *Putovi revolucije*, koja je povremeno izlazila do 1967 (izašlo 9 brojeva u 6 svezaka). U *Putovima revolucije* najvećim dijelom su bili objavljivani rezultati rada unutrašnjih su

radnika, od kojih mnogi imaju svoju znanstvenu vrijednost, ali su se u toj publikaciji odražavale i mnoge spomenute slabosti u organizaciji znanstvenog rada, prvenstveno osjetne razlike u kvaliteti priloga, heterogenosti sadržaja i načinu uređivanja.

Takva organizacija znanstvenog rada vodila je Institut u sve veću krizu, a obilježavale su je i određene političke tendencije u javnom držanju njegova direktora. Od proljeća 1967. nastupaju važne promjene u rukovođenju Institutom, kada je dotadašnji direktor F. Tuđman predao ostavku na svoj položaj, a Savjet Instituta izabrao za novog direktora u srpnju 1967. Dušana Bilandžića. Od tada u razvojnoj liniji Instituta nastupa nova etapa koju obilježavaju sve veći naponi u pravcu reorganizacije dotadašnje djelatnosti i njegove daljnje usmjerenosti. Tome je pripomogla i istodobna analiza dotadašnjeg rada Instituta, koju je u ime Republičkog savjeta za naučni rad, kao glavnog financijera djelatnosti Instituta, izvršila grupa eksperata, a čija je analiza bila jedna od podloga za daljnje diskusije o budućoj reorganizaciji znanstvenog rada u Institutu. Nakon odlaska direktora Bilandžića, u listopadu 1969. za vršioca te dužnosti izabran je Zlatko Čepo, koji je 1972. imenovan za direktora Instituta.

Promjene su se najprije osjetile u organizacionoj strukturi Instituta. Znanstveni odjel je reorganiziran u tri spomenute osnovne sekcije, dok su ostale jedinice u njemu ukinute. Također je ukinut Centar za znanstvenu dokumentaciju.

Planiranje znanstvenoistraživačkog rada najuže je povezano vođenjem kadrovske politike, jer su dotadašnja iskustva jasno pokazala da se samo na taj način mogu prebroditi postojeće teškoće i problemi. Tako je reorganizacija Instituta urodila i znatnim smanjenjem broja suradnika, kojih je neko vrijeme bilo čak oko 130. Danas Institut broji 46 radnika, od kojih u Znanstvenom odjelu, uključujući direktora, radi 23, u Arhivu 9 i u Tajništvu 14. U reorganizaciji Znanstvenog odjela, od rješavanja pitanja kadrova do definiranja područja istraživanja za svakog pojedinog suradnika, znatnu je ulogu odigralo i novoizabrano Znanstveno vijeće, koje se od jeseni 1967. osobito aktiviralo u radu Instituta. Izbor novoga Znanstvenog vijeća označavao je, s obzirom na nastalu situaciju, također znatan korak naprijed. U njemu se, pored unutrašnjih, nalaze vanjski znanstveni radnici, pretežno poznati povjesničari, koji mogu znatno više i konstruktivnije pridonijeti daljnjem uspješnom razvoju ustanove.

U Znanstvenom odjelu okupljeni su suradnici, koji uglavnom pripadaju srednjoj ili mlađoj generaciji hrvatskih povjesničara. Prema perspektivnom programu Instituta oni rade na pojedinim područjima istraživanja, u okviru kojih se prvenstveno vrši monografska obrada pojedinih povijesnih tema. U okviru prve sekcije glavna područja istraživanja su ova: povjest socijalističkog pokreta do 1918; protusocijalistička strujanja u Hrvatskoj prije prvog svjetskog rata; kulturno-prosvjetna djelatnost socijalista u Hrvatskoj; veze radničkog pokreta u Hrvatskoj s pokretima u susjednim zemljama; političke stranke u Hrvatskoj u drugoj polovici XIX st.; povijest Vojne krajine u drugoj polovici XIX stoljeća. U drugoj sekciji radi se na ovim područjima istraživanja: osnovne karakteristike ekonomskog razvoja Hrvatske između dva rata; socijalna struktura radničke klase 1918-41; politički i organizacioni

razvitak komunističkog pokreta; sindikalni pokret u Hrvatskoj; razvitak revolucionarnog omladinskog pokreta; uloga komunističkog pokreta i marksističke misli u društveno-političkom i kulturnom razvoju Hrvatske. U trećoj sekciji težište istraživanja je na ovim temama: KP Hrvatske u revoluciji 1941-45; Narodnooslobodilačka fronta u Hrvatskoj; razvoj narodne vlasti; istraživanje strukture sudionika NOB-a i revolucije u Hrvatskoj; Zagrebu u NOB-i; politika ustaša u drugom svjetskom ratu; građanske političke grupacije u Hrvatskoj 1941-45; uloga kulture i umjetnosti u NOB-i i revoluciji u Hrvatskoj.

Kako se vidi, težište istraživanja koja danas vrši Institut, jest na povijesti radničkog pokreta, ali se određena pažnja poklanja i nekim temama izvan tog okvira, na što su utjecali raspoloživi kadrovi ili činjenica da se tom istraživanju ne posvećuje posebna pažnja izvan Instituta. S dovršavanjem pojedinih monografskih istraživanja i razvojem kadra daljnji će se znanstveni interes Instituta prirodno sve više širiti. To se, među ostalim, odnosi i na potrebu istraživanja razdoblja od 1945. dalje koje je, zbog oskudice financijskih sredstava i nedostataka kvalificiranog kadra, privremeno zaustavljeno.

Druga osnovna jedinica Instituta jest Arhiv, koji prikuplja, čuva i obrađuje dio arhivske građe iz novije povijesti. U Arhivu se nalaze opsežni fondovi Radničke komore u Zagrebu i brojnih sindikalnih organizacija iz međuratnog razdoblja, zatim niz zbirke koje sadržavaju dokumente za povijest radničkog i komunističkog pokreta u Hrvatskoj 1918-41 (Zbirka letaka, Zbirka građe KPJ i KPH, Zbirka sudskih predmeta, Zbirka sjećanja, Zbirka dosijea, rukopisne ostavštine pojedinih istaknutih sudionika KP i dr.). Iz razdoblja 1941-45. u Arhivu su pohranjeni dokumenti Centralnog komiteta KPH i drugih rukovodstava i organizacija KPH i organizacija NOP-a u Hrvatskoj, te jedinica NOV i organa narodne vlasti. Pored toga, pohranjen je znatan fond građe okupacionih vojnih i civilnih ustanova s područja Hrvatske i građa pojedinih ustanova NDH-e. U arhivu se također postepeno pohranjuje i građa pojedinih društveno-političkih organizacija iz Hrvatske nakon 1945. U sklopu Arhiva nalaze se Mikroteka sa mikrosnimcima raznih dokumenata iz drugih ustanova i arhiva, te bogata Fonetika.

U okviru svoje djelatnosti Arhiv radi i na priređivanju važnijih fondova građe za objavljivanje. Tako je nastavljen rad na izdavanju dokumenata ZAVNOH-a, a radi se i na priređivanju dokumenata CK KPH 1941-42.

Kvalitetne promjene u organizaciji znanstvenog rada Instituta, što su postupno nastupale od 1967, ubrzo su pokazale i sasvim nove konkretne rezultate, koji su nesumnjivo bili jasan pokazatelj daljnjeg pravca u razvoju Instituta.

Potkraj 1969. pokrenut je umjesto *Putova revolucije*, kao redovita periodična publikacija, *Časopis za suvremenu povijest*, koji je prve dvije godine izlazio u dva broja godišnje, a od 1971. u tri. Po svojoj programskoj usmjerenosti, a i po sastavu redakcije u kojoj se nalaze i povjesničari izvan Instituta, časopis je, polazeći od postojećeg razvojnog stupnja Instituta, zamišljen da bude »njegov prilog okupljanju snaga radi postepenog proširivanja istraživanja na različita područja društvenog života, koja obilježavaju pojedine povijesne pojave i razdoblja«. (ČSP, 1-2, 1969, 5). Časopis objavljuje raznovrsne priloge (rubrike: Rasprave i članci, Izvještaji o znanstvenim rezulta-

tima, Obljetnice, Građa, Diskusija, Polemika, Aktualna tema, Okrugli stol, Ocjene i prikazi, Bilješke, Časopisi i zbornici, Znanstvene ustanove, Bibliografija) iz razdoblja od sredine XIX st. dalje i, dakako, prvenstveno iz hrvatske povijesti, ali i šire. Tako programiranim časopisom Institut je želio da ne stvara zatvorenu publikaciju, koja bi bila isključivo ogledalo rada njegovih vlastitih suradnika, iako je njihova suradnja najveća, nego da se pokrene i razvije publikacija koja će okupljati sve kvalitetne snage naše historiografije. Time se časopis priključio *Historijskom zborniku*, dotad jedinom redovitom povijesnom časopisu u Hrvatskoj, čineći danas s njim i *Arhivskim vjesnikom* osnovne periodične publikacije hrvatske historiografije. Časopis je okupio znatan broj suradnika, a dosad je izašlo 11 brojeva (devet svezaka) s ukupno oko 2.200 stranica, u kojima je objavljeno oko 180 raznovrsnih priloga.

Iako je u sklopu poduzete reorganizacije i svoju izdavačku djelatnost sveo u najrealnije moguće granice, Institut je upravo objavljivanjem novih publikacija postupno sve jasnije potvrđivao novi pravac u svom razvoju. U početku se, prvenstveno zbog ranije preuzetih obaveza, nije moglo pristupiti izdavanju znanstvenih radova, tako da je objavljeno nekoliko izdanja pretežno vanjskih suradnika, znanstveno-popularnog karaktera (B. Stulli, *Revolucionarni pokreti mornara 1918, 1968*; S. Tintor, *Trinaesta primorsko-goranska udarna divizija, 1968*; V. Švob — M. Konjhodžić, *Drugi odred Primoraca, Gorana i Istrana 1942, 1969*; D. Ribarić, *Borbeni put 43. istarske divizije, 1969*; *Komunistički pokret i socijalistička revolucija u Hrvatskoj, 1969*; D. Bilandžić, *Borba za samoupravni socijalizam u Jugoslaviji 1945-1969, 1969*), ali je iduća etapa bila obilježena izdavanjem znanstvenih publikacija kojima su autori prvenstveno suradnici Instituta. Pokrenuta je serija samostalnih monografija u kojoj su dotad izašle tri knjige (M. Despot, *Industrija građanske Hrvatske 1860-1870, J. Jelčić, Komunistička partija Hrvatske 1937-1941, 1972*; M. Kolar-Dimitrijević, *Radni slojevi Zagreba 1918-1931, 1973*). Institut je objavio tri zbornika radova znanstvenih skupova koje je organizirao u povodu nekih značajnih obljetnica (*Revolucionarni radnički pokret u Zagrebu između dva svjetska rata, 1968*; *Zagreb u narodnooslobodilačkoj borbi i socijalističkoj revoluciji, 1971*; *Peta zemaljska konferencija Komunističke partije Jugoslavije, 1972*, u zajednici sa Školskom knjigom). Prva dva zbornika sadržavaju pretežno radove suradnika Instituta. Osim toga je Institut bio suorganizator nekoliko drugih znanstvenih skupova, a posljednjih godina nema gotovo nijednog znanstvenog skupa šireg značenja iz novije povijesti u kojemu svojim prilozima ne sudjeluju pojedini suradnici Instituta. Rezultati njihova znanstvenoistraživačkog rada inače postaju danas u izdavačkom pogledu osjetna poteškoća za Institut, jer nema potrebnih financijskih sredstava za njihovo objavljivanje. Danas se u Institutu nalazi desetak većih ili manjih monografskih rukopisa koji čekaju na mogućnost da budu izdani. Kao jedino rješenje nameće se potreba izdavanja *zbornika radova*, kao povremene periodične publikacije.

Što se tiče izdavanja građe, Institut je nastavio s objavljivanjem dokumenata ZAVNOH-a, od kojih je 1971. izašla druga knjiga, a treća se nalazi u tisku.

Od početka 1972. Institut vrši intenzivne pripreme za izradu opsežne sinteze povijesti radničkog pokreta u Hrvatskoj. Pod tim skraćenim imenom podrazumijeva se znatno širi i određeniji sadržaj, što ga konkretnije i preciznije označava sadašnji radni naslov izrađenog projekta sinteze: »Povijest radničkog pokreta, Komunističke partije i socijalističke revolucije u Hrvatskoj«, iako i on ima tek privremeni karakter. Polazeći od toga da postignuti stupanj u razvoju historiografije omogućuje da se pristupi izradi sinteze kao određenoj bilanci postojećih rezultata naše povijesne znanosti, Institut je računao i s nekim drugim važnim činiocima. To su društveno-politički, kulturni i odgojno obrazovni zahtjevi za sintezom, koji danas postaju sve vidljiviji i važniji. To najkonkretnije potvrđuje odgovor na pitanje, kome je sve sinteza namijenjena. Ona bi bila u prvom redu namijenjena velikom broju obrazovanih čitalaca. To su krugovi javnih radnika što djeluju u pojedinim društveno-političkim, kulturnim, prosvjetnim, odgojno-obrazovnim ustanovama, te brojni drugi čitaoci, osobito mladi. Posebno bi, zbog odgovarajuće primjene u nastavi i odgoju, u okviru marksističkog obrazovanja, sinteza bila dobra osnovica za izradu različitih udžbenika i priručnika.

U okviru dosadašnje organizacije rada na izradi sinteze Institut je izvršio niz poslova organizacione prirode i brojne znanstveno-stručno konzultacije. Budući da će sinteza obuhvatiti tri osnovna vremenska razdoblja, koja označavaju i kvalitetne promjene u sadržaju (do 1918; 1918—41; 1941—45), s razlogom je planirano da se ona sastoji od tri posebne knjige, koje čine jedinstvenu ediciju (opseg svake knjige planiran je na oko 50 autorskih araka). U skladu s tim osnovane su tri redakcije i glavna redakcija, koje su preuzele glavninu posla u organiziranju daljnjeg rada na izradi sinteze. Redakcije sačinjavaju naši poznati povjesničari, u prvom redu oni znanstvenici koji su stručnjaci za pojedina razdoblja i probleme iz okvira sadržaja sinteze.

Savjetovanje o problemima rada na izradi sinteze, koje je Institut organizirao 21—22. prosinca 1972. u Zagrebu, označava na neki način završetak prve etape dosadašnjeg pripremnog rada. U posebnim materijalima za to savjetovanje, koji poglavito sadržava obrazloženje projekta sinteze, njena je zadaća definirana, među ostalim, ovim riječima: »Sinteza bi bila pokušaj da se na znanstvenoj podlozi izradi prvi cjeloviti i sustavni prikaz povijesnog razvoja radničkog pokreta, Komunističke partije, NOB-a i revolucije u Hrvatskoj, od prvih spoznaja o socijalističkim idejama do oružane pobjede socijalističke revolucije 1945. god. Jedinstvenu zamisao sinteze kao cjeline i jedinstvene koncepcije tj. 'crvenu nit' njena sadržaja, činio bi prikaz povijesnog razvoja radničkog pokreta kao historijske sile, koji se, od prvih početaka organiziranja proletarijata u socijalistički pokret, postepeno razvija u pravu revolucionarnu snagu, kojoj je nosilac komunistički pokret, sposobnu da bude pokretač i politički nosilac oslobodilačke borbe hrvatskog naroda, srpskog naroda i narodnosti u Hrvatskoj u zajednici s ostalim jugoslavenskim narodima i narodnostima, te nosilac revolucionarne preobrazbe staroga društva«.

Savjetovanje je potvrdilo ispravnost tako zamišljene zadaće i sadržajne koncepcije sinteze, a u opsežnoj diskusiji koja se na njemu, uz sudjelovanje brojnih povjesničara, vodila, ukazano je na niz otvorenih i još uvijek neriješenih pitanja koja treba da u toku daljnjeg rada dobiju svoj pravodoban odgovor.

Premda je Institut glavni organizator rada na izradi sinteze, a njegov će znanstveni kadar preuzeti i glavninu posla, ipak ne može biti sumnje da sinteza, ako želi postići što potpuniji uspjeh, može biti samo djelo svih zainteresiranih snaga u našoj historiografiji. Prema tome, ona će okupiti relativno velik broj autora (zasad se pretpostavlja da će ih biti oko pedeset) i tako predstavljati rezultat jednog velikog kolektivnog napora.

S obzirom na prikazani razvoj Instituta ne može se doduše tvrditi da je on izvršio neki kvalitetni utjecaj na razvoj hrvatske historiografije, bilo u organizacionom ili u metodološkom pogledu, ali isto tako ne stoji ocjena da po tematici nije pridonio ništa novo. Takva ocjena u prvom redu osporava sve dosadašnje pozitivne rezultate koje je Institut postigao. Danas se on već izgradio u ustanovu koja je bez sumnje jedno od glavnih središta znanstvenog rada u hrvatskoj historiografiji. To među ostalim potvrđuje i činjenica da je, s obzirom na kvalificiranost svog kadra (6 naučnih suradnika s doktoratom nauka, jedan magistar, četiri asistenta pred dovršenjem ili obranom doktorske disertacije, tri polaznika postdiplomskog studija), Institut za historiju radničkog pokreta Hrvatske danas jedina povijesna ustanova u republici koja je, na osnovu novog zakona o naučnom radu, dobila i službeno status pravog znanstvenog instituta.

H I S T O R I J S K I
Z B O R N I K

GODINA XXV—XXVI

1972—73

Redakcioni odbor:

IVAN KAMPUŠ
OLEG MANDIĆ
BERNARD STULLI
JAROSLAV ŠIDAK

Glavni i odgovorni urednik:

JAROSLAV ŠIDAK

Izdaje
Povijesno društvo Hrvatske
Zagreb